

ВИЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В статті визначається мотиваційний комплекс професійної діяльності учителів фізичної культури, що являє собою співвідношення трьох типів мотивації: внутрішньої мотивації, зовнішньої позитивної мотивації і зовнішньої негативної мотивації.

Ключові слова: мотиваційний комплекс, мотивація, професійна діяльність, учитель фізичної культури.

В статье определяется мотивационный комплекс профессиональной деятельности будущих учителей физической культуры, что представляет собой соотношение трёх типов мотивации: внутренней мотивации, внешней положительной мотивации и внешней отрицательной мотивации.

Ключевые слова: мотивационный комплекс, мотивация, профессиональная деятельность, учитель физической культуры.

The motivational complex of professional activities of the PT teacher, which is a ratio of three types of motivation: internal, external positive, negative external is considered in this article.

Keywords: motivational complex, motivation, professional activities, a PT teacher.

Дослідження С.Балбенко, С.Затока, Т.Круцевич, В.Петровського свідчать, що потреби, мотиви та інтереси в галузі фізичного виховання мають свої вікові особливості і пов'язані з психологічним розвитком, соціальним формуванням особистості, темпераментом, соціально-економічними умовами життя конкретної сім'ї. Мотив - це побудник до дії, учинку, діяльності. Будучи спонукальною причиною, він додає поведінці людини певний напрямок і змушує діяти - саме так, а не інакше. З проблемою мотиву людина постійно зіштовхується в повсякденному житті, хоча не завжди усвідомлює це. Мотив не тільки визначає її поведінку, але великою мірою обумовлює кінцевий результат діяльності. Мотиваційна людина більш ефективно реалізує свою справу, а головне вона здатна на максимальну віддачу своїх духовних і фізичних сил, якщо цього вимагає досягнення

поставленої мети. Виявлення вікових закономірностей формування мотивів та інтересів студентів у галузі фізичної культури і спорту, зовнішні і внутрішні фактори, що впливають на мотивацію до занять фізичними вправами для удосконалення свого організму, дозволяють розробити рекомендації для викладачів фізичної культури щодо організації і методики проведення фізкультурно-масової роботи з фізичного виховання у навчальному закладі, щодо корекції програми з фізичної культури і диференційованого підходу до студентів з типологічними особливостями вищої нервової діяльності. Мотив є одним зі складових мотиваційної сфери студентів, це спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан прямо зв'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на який спрямована активність. Якщо потреба характеризує готовність до діяльності, то наявність мотиву додає активності новий, більш дійсний характер. Коли мова йде про спеціально організовану рухову активність, необхідно з'ясувати зміст, особисту значимість цієї діяльності. Ціль - це спрямованість активності на проміжний результат, що представляє етап досягнення потреби. Щоб студенти усвідомлювали мету своїх дій і співвідносили їх з мотивами фізичного самовдосконалення, ціль рухової активності може залишатися однією і тією ж, а зміст повинен змінюватися - стати чемпіоном, бути матеріально забезпеченим, подобатися представникам протилежної статі тощо.

Мета статті - визначити співвідношення та ступінь вираженості типів мотивації мотиваційного комплексу професійної діяльності майбутнього учителя фізичної культури.

Для діагностики професійно - педагогічної мотивації у студентів факультету фізичного виховання ХНПУ ім. Г.С. Сковороди була використана методика К. Замір в модифікації А. Реана «Мотивація професійної діяльності» [2]. Дана методика дозволяє диференційовано оцінити за 5-бальною шкалою ступінь вираженості кожного виду мотивації. На підставі отриманих даних визначається мотиваційний комплекс професійної

діяльності, що являє собою співвідношення між собою трьох типів мотивації: внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної мотивації (ЗПМ) і зовнішньої негативної мотивації (ЗНМ). Внутрішній тип мотивації включає мотиви, що спонукають до діяльності «самої по собі». Сюди відносяться: задоволення від самого процесу праці, його змістовності позитивних результатів, а також можливість найповнішої самореалізації саме в цій діяльності. Якщо ж в основі мотивації професійної діяльності лежить прагнення до задоволення інших потреб, зовнішніх по відношенню до самої діяльності, то в даному випадку вважається, що мотивація зовнішня. Самі зовнішні мотивації диференціюються на позитивні і негативні. До зовнішніх позитивних мотивацій (ЗПМ) відносяться: бажання заробити більше грошей, прагнення до кар'єрного підвищення, потреба в досягненні соціального престижу і поваги з боку інших. До зовнішніх негативних мотивацій (ЗНП) відносяться: прагнення уникати можливих неприємностей, напруження, покарань або прагнення уникати критики з боку керівника чи колег. ВМ і ЗПМ вважаються сприятливими для професійної діяльності, а ЗНМ-несприятлива. До оптимальних мотиваційних комплексів слід віднести два варіанти кількісного співвідношення показників типів професійної мотивації: $ВМ > ЗПМ > ЗНМ$ і $ВМ = ЗПМ > ЗНМ$. Найгіршим мотиваційним комплексом вважається $ЗНМ > ЗПМ > ВМ$. Враховується не тільки співвідношення між типами професійної діяльності, але й кількісна різниця між ними.

Середні значення видів і типів мотивів професійної діяльності студентів першого та четвертого курсів приведені в таблиці 1.

З таблиці 1 видно, що більшість видів мотивів професійної діяльності в процесі навчання у студентів лінійно змінюються підвищуючись, або знижуючись. Лише прагнення до кар'єрного зростання на четвертому курсі знижується. Підвищуються протягом всього процесу навчання показники задоволення від самого процесу і результатів навчальної діяльності, можливість найповнішої самореалізації в даній діяльності, бажання

заробляти більше грошей. Навпаки, спостерігалось зниження показників потреби в досягненні соціально престижу і поваги з боку інших, прагнення уникати можливих покарань або неприємностей. Слід відзначити, що матеріальна мотивація (бажання заробляти більше грошей), хоч і являється вже на першому курсі досить високою (4,36 бала), але потім вона розвивається слабо, досягаючи на четвертому курсі середньої величини 4,64 бала. Фактично суттєвих змін цього мотиву не виявлено. На основі показників, що характеризують види мотивів професійної діяльності студентів були визначені інтегральні показники типів цієї мотивації: внутрішньої й двох зовнішніх - позитивної та негативної.

Таблиця 1

Типи мотивів професійної діяльності	Види мотивів професійної діяльності	Середні показники видів мотивів професійної діяльності	
		1-го курсу	4-го курсу
Внутрішні мотивації (ВМ)	1. Задоволення від самого процесу і результатів навчальної діяльності	3,28	4,64
	2. Можливість найповнішої самореалізації в даній діяльності	3,14	4,52
Зовнішні позитивні мотивації (ЗПМ)	1. Бажання заробити більше грошей	4,36	4,64
	2. Прагнення до кар'єрного підвищення	3,48	2,88
	3. Потреба в досягненні соціального престижу і поваги з боку інших	4,54	3,36

Зовнішні негативні мотивації (ЗНМ)	1. Прагнення уникнути критики з боку керівника або колег	4,37	2,74
	2. Прагнення уникнути можливих покарань або неприємностей	4,53	3,52

Отримані результати приведені в таблиці 2. Як показано в таблиці 2, в процесі навчання у студентів відбувається чітке зростання показників внутрішньої мотивації до професійної діяльності. Зовнішня позитивна мотивація на четвертому курсі значно знижується. Причому це зниження відбувається переважно за рахунок падіння прагнення до кар'єрного підвищення і частково за рахунок зниження потреби в досягненні соціального престижу. Зовнішня негативна мотивація професійної діяльності у студентів піддається найбільш сильному зниженню порівняно з іншими типами. Якщо на першому курсі показник ЗНМ становив 4,45 бала, то вже на четвертому - 3,13 бала. Формули співвідношення типів мотивацій професійної діяльності в процесі навчання у студентів змінюються таким чином. На першому курсі: ЗНМ > ЗПМ > ВМ (4,45 > 4,13 > 3,21). На четвертому курсі: ВМ > ЗПМ > ЗНМ (4,58 > 3,63 > 3,13).

Таблиця 2

Типи мотивів професійної діяльності	Середні показники типів мотивів професійної діяльності у студентів	
	1-го курсу	4-го курсу
Внутрішні мотивації(ВМ)	3,21	4,58

Зовнішні позитивні мотивації (ЗПМ)	4,13	3,63
Зовнішні негативні мотивації (ЗНМ)	4,45	3,13

Висновки. Отже динаміка структури мотиваційних типів, що визначається їх співвідношенням, свідчить про те, що на першому курсі спостерігається найгірший мотиваційний комплекс мотивів професійної діяльності. А на четвертому курсі визначається оптимальний комплекс мотивів професійної діяльності студентів. Згідно з теорією А. Маслоу, тип внутрішньої мотивації професійної діяльності (ВМ) найтісніше пов'язаний з професійною ідентичністю осіб [1]. Якщо прослідкувати за динамікою ВМ у студентів, то можна відзначити, що цей показник на першому курсі низький (3,21 бала), а на четвертому курсі - високий (4,58 бала).

Література

1. Климов В.А. Введение в психологию труда - М., 1988г.
2. Реан А., Бордовская Н., Розум С. Психология и педагогика; "Питер", 2007г. Педагогічні технології: навч. посібник. - К., Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1995. - 252с.
3. Петренко В.Ф. Психосемантика сознания. - М.: Изд-во МГУ, 1988, 208с.
4. Радул В.В. Діагностика особистості майбутнього вчителя. - К.: Вища школа, 1995. - 150с.